

ROGER VERNON SCRUTON: AKO BYŤ NELIBERÁLNYM, ANTISOCIALISTICKÝM KONZERVATÍVCOM

SCRUTON, R. V.: How to be a Non-Liberal, Anti-Socialist Conservative.
FILOZOFIA 49, No 4, p. 244.

The main idea of the paper is that the basic dichotomy which presently confronts us is that between the inheritors of what remains of Western civilization and Western political thinking and those who think in terms of elementary dichotomies: left-right, communist-fascist, socialist-capitalist, e.t.c..

Roger Vernon Scruton (1944) je profesorom politickej a sociálnej filozofie na Univerzite v Bostone, Massachussetts. Je vydavateľom Salisbury Review a autorom prác The Meaning of Conservatism (Zmysel konzervativizmu, 1980), Thinkers of the New Left (Myslitelia novej ľavice, 1985), ako aj mnohých románov.

1. Iba na nemnohých miestach Európy sa človek môže označiť za konzervatívca a pritom čakávať, že ho budú brať vážne. Prvoradou úlohou konzervativizmu je preto vytvoriť jazyk, v ktorom výraz „konzervatívny“ už nebude urážlivý. Táto úloha je súčasťou ďalšieho, väčšieho projektu: očistenia jazyka od ochromujúcej heslovičnosti, ktorá ho ovládla. Nie je to ľahká úloha. V istom zmysle je to vlastne celá politika. Ako si komunisti uvedomovali od samého začiatku, vládnuť jazyku znamená ovládať myslenie – nie aktuálne myslenie, ale jeho možnosti. To, že naši rodičia myslia v základných dichotómiách, je do istej miery dôsledkom úspešného úsilia komunistov – a, pravdaže, aj svetovej vojny, o vypuknutie ktorej sa značne zaslúžili. Ľavicový – pravicový; komunistický – fašistický; socialistický – kapitalistický atď. To boli „podmienky diskusie“, ktoré sme zdedili. Podľa nich je človek „pravičiarom“ do tej miery, do akej nie je „ľavičiarom“; ak nie je komunistom, má o to bližšie k fašizmu; ak nie je socialistom, je obhajcom „kapitalizmu“ ako ekonomického a politického systému.

Ak existuje nejaká základná dichotómia, s ktorou sa dnes musíme vyrovnáť, tak je to dichotómia medzi nami – dedičmi pozostalosti západnej civilizácie a západného politického myslenia – a tými, čo nás zasobujú dichotómiami. Žiadny taký protiklad ako protiklad medzi ľavicovým a pravicovým či medzi komunizmom a fašizmom neexistuje. Je tu jednoducho večná aliancia – hoci je to „aliancia nečestných“, vždy hotových porušiť zásady, ktoré ich spájajú – tých, čo myslia v duchu dichotómií a nálepiek. Je tu nový politický štýl, ktorý vlastne nahradil „politiku“, ako sme ju odjakživa poznali. Ich svet je svetom „síl“ a „hnutí“; svet je v chápaní týchto infantilných myslí v neustálom konflikte a chaose, smerujú raz naľavo, inokedy napravo v závislosti od pochybných predpovedí toho ktorého „teoretika“ sociálneho údely človeka. Myslenie v dichotómiách potrebuje predovšetkým systém. Usiluje

o teoretické vyjadrenie sociálnej a politickej podstaty človeka, z ktorej by mohlo vyvodiť učenie použiteľné v akýchkoľvek podmienkach.

Povojnovní intelektuáli zdedili na uspokojenie svojej túžby po učení dva hlavné systémy politického myslenia: liberalizmus a socializmus. Je dôkazom pretrvávania dichotomizujúceho rámca myslenia, že dokonca aj vo východnej Európe sa „svetový konflikt“, ktorý pretrval sedemdesiat rokov, chápal v duchu protikladu medzi týmito systémami. A pretože sú to systémy, často sa predpokladá, že sú organicky spojené – že sa nemôžeme dívať na ktorúkoľvek ich časť a pritom ich nevidieť ako celok. Treba však povedať hneď na začiatku, že z hľadiska našich súčasných problémov nie je na týchto systémoch nič zrejmejšie ako to, že sú vo svojich predpokladoch v podstate rovnaké. Každý z nich ponúka opis našej situácie a jej ideálne riešenie v svetských, abstraktných, univerzálnych a rovnostárskych pojmoch. Každý z nich chápe svet v „desakralizovanom“ duchu, v pojmoch, ktoré v skutočnosti nezodpovedajú žiadnej trvalej ľudskej skúsenosti, ale iba oným skostnatým paradigmám, ktoré mátožia v mozgoch intelektuálov. Oba sú abstraktné, aj keď oba pretendujú na istý pohľad na ľudské dejiny. Ich dejiny, ako aj ich filozofia majú ďaleko od konkrétnych podmienok ľudského konania a v prípade marxizmu idú ich predstavitelia vlastne tak ďaleko, že popierajú efektívnosť ľudského konania a radšej chápu svet ako miesto stretnutia neosobných síl. Predstavy, prostredníctvom ktorých ľudia žijú a získavajú svoju lokálnu identitu – predstava spolupatričnosti, krajiny, národa, náboženstva a záväzkov –, to všetko je pre socialistu číra ideológia a pre liberála záležitosť „súkromného“ rozhodnutia, ktoré má štát rešpektovať iba preto, že sa štátu vlastne nedotýka.

Každý z týchto systémov je aj univerzálny. Internacionálny socializmus je proklamovaným ideálom väčšiny socialistov; internacionálny liberalizmus zasa neproklamovanou liberálovou tendenciou. Ani jeden z týchto systémov si nedokáže predstaviť, že ľudia nežijú podľa nejakých univerzálnych želaní, ale podľa lokálnych väzieb; nie podľa nejakej „solidarity“ siahajúcej z jedného konca zeme na druhý, ale podľa záväzkov chápaných v zmysle, ktorý oddeľuje ľudí od väčšiny iných ľudí, a vyjadriteľných pojmami ako národné dejiny, náboženstvo, jazyk a zvyky, ktoré sú základom zákonnosti. A konečne – a dôležitosť tohto faktu by sme nikdy nemali podceňovať –, socializmus i liberalizmus sú v konečnom dôsledku rovnostárske. Oba predpokladajú, že všetci ľudia sú si vo všetkých ohľadoch týkajúcich sa ich politických výhod rovní. Pre socialistu sú si ľudia rovní vo svojich potrebách, preto by si mali byť rovní vo všetkom, čo sa im poskytuje na ich uspokojenie. Pre liberála sú si rovní vo svojich právach, a preto by si mali byť rovní vo všetkom, čo ovplyvňuje ich sociálne a politické postavenie.

Musím hneď povedať, že mám viac sympatií pre liberálny ako pre socialistický postoj. Je totiž založený na filozofii, ktorá nielen že rešpektuje realitu ľudského konania, ale usiluje sa aj zmieriť našu politickú existenciu so základnými slobodami, ktoré sú ňou neustále ohrozované. No nech už je liberalizmus ako filozofický systém akokoľvek cenný, je pre mňa naďalej iba týmto systémom – **korektívom** určitej skutočnosti, ale nie skutočnosťou samou. Je tieňom vrhnutým svetlom rozumu a jeho existencia závisí na obrovskom telese, ktoré tomuto svetlu prekáža – na štruktúre danej politickej existencie človeka.

Táto daná politická existencia odporuje štyrom uvedeným axiómam liberalizmu i socializmu. Nie je svetská, ale duchovná, nie je abstraktná, ale konkrétna, nie je univerzálne, ale partikulárna a nie je rovnostárska, ale plná rozdielov, nerovností, privilégií a moci. A tak to má byť. Tvrdím, že je duchovná, pretože som presvedčený, že svet, ako ho chápe človek – **Lebenswelt** –, je mu daný v zmysle, ktorý nesie nezmazateľnú stopu záväzkov presahujúcich jeho chápanie. Rodí sa do sveta, ktorý vyžaduje od neho obeť a ktorý mu sľubuje nejasnú odmenu. Tento svet je konkrétny – nedá sa opísať abstraktným ahistorickým jazykom socialistického či liberálneho teoretika tak, aby sme neodstránili aj jeho významový obal, vďaka ktorému ho môžeme pochopiť. Svet socialistu a svet liberála sú ako mŕtve kostry stiahnuté z kože. No skutočný, živý sociálny svet je konkrétnou vecou, živou vecou a ak má prekvitať, musí svoj život nadeľovať svojim súčasťami v rôznej miere a nerovnako. Abstraktná rovnosť socialistu a liberála nemá v tomto svete miesta a dá sa uskutočniť iba uplatňovaním takých masívnych kontrolných mechanizmov, ktoré musia zničiť samy seba.

Aby racionálne myslenie ospravedlnilo a vlastne vyhralo svoj boj so skutočnosťou, vytvorilo si anihilujúci jazyk, ktorým ju chce opísať. Všetky politické skutočnosti sú opísané ahistoricky, akoby sa dali vytvoriť hocikde a hocikedy. Tak napríklad výsostne **poľský** fenomén „Solidarity“ sa vtisnáva do abstraktnej formy diktovanej teóriou „liberálnej demokracie“. Niektorí ju dokonca chápu ako istý druh socializmu, najmä francúzski intelektuáli, pre ktorých nič, čo nemožno označiť za socialistické, nie je dosť dobré. Je to výstražný príklad. Ak sa chceme vrátiť späť do skutočnosti, musíme hľadať jazyk, ktorý je voči ľudskému svetu veľmi opatrný.

2. Jedno zovšeobecnenie je však pre nás užitočné – presne preto, že sa za ním skrývajú tisíce konkrétností. Mám na mysli ideu legitimitnosti. Liberáli sa – a to im slúži ku cti – pokúsili ponúknuť alternatívnu ideu legitimitnosti, ktorou by dokázali čeliť historickým nárokom odsúdeným víťazstvom ich systému na zánik. Najväčším a konečným dôvodom odsúdenia komunizmu je to, že s hurónskym smiechom odmietol celú ideu legitimitnosti. Nemienim vstupovať do sporu s liberálom, ktorého niektoré myšlienky napokon musia byť začlenené do každej filozofickej teórie legitimitnej vlády. Chceme iba navrhnúť istú neliberálnu alternatívu, ktorá by nepodľahla náklaze teórie.

Spomedzi dichotómií, ktoré ničili modernú inteligenciu, bola – podľa mňa vďaka Weberovi – najškodlivejšia dichotómia medzi legitimitnosťou a legalitou, medzi „tradičnou“ a „právo-racionálnou“ formou autority. Legalita môže byť považovaná za alternatívu – skôr než za konkrétnu realizáciu – legitimitnosti iba vtedy, ak právo chápeme nesprávne, ako systém abstrakcií. No abstraktné právo práve preto nemá trvalú silu.

Legitimitnosť je jednoducho právo politického ovládania. A toto právo zahrnuje aj uplatňovanie práva. Kto udeľuje ľuďom toto právo? Nieкто by mohol povedať, že je to „ich rozhodnutie“. No takáto predstava prehliada skutočnosť, že na meranie rozhodnutí máme iba tie najhrubšie nástroje a že tieto rozhodnutia sa týkajú tých najnáhodnejších vecí. Mimochodom, čo iné, ak nie prvotný pocit, že sú navzájom spojení legitímnym spôsobom, vedie ľudí k tomu, aby prijímali rozhodnutia, ktoré im vnucujú iní?

Úlohou konzervatívcu je nájsť konkrétne dôvody politickej existencie a usilovať o znovunastolenie legítimnej vlády vo svete vyplienenom intelektuálnymi abstrakciami. Naším konečným modelom legítimného poriadku je model daný historicky ľudom, ktorých spája ich pocit spoločného osudu, spoločná kultúra a spoločný zdroj hodnôt, ktoré riadia ich život.

3. Liberálna inteligencia na Západe i bývalá komunistická inteligencia neustále odmietali uznať danosť ľudskej existencie. Život, a najmä politický život, sa tak stal istým druhom politického experimentu. Zoči voči ľudskému nešťastiu sa táto inteligencia pýta, kde sa stala chyba? A snívá o svete, v ktorom by sa uskutočnil abstraktný-ideál spravodlivosti. Všade hľadá jednoduché riešenia, ktoré by odstránili konflikty a nastolili všade harmóniu – na severnom póle i na rovníku. Odtiaľ aj úplná neschopnosť liberalizmu ponúknuť riešenie postihnutým totalitaristickou legítimosťou. Liberál vychádza z rovnakého predpokladu ako totalitarista, totiž, že politika je prostriedkom slúžiacim určitému cieľu a že týmto cieľom je rovnosť – nie však materiálna, ale morálna rovnosť, rovnosť „práv“. Demokracia je nevyhnutným dôsledkom tohto liberálneho ideálu, pretože demokracia je konečným uskutočnením politickej rovnosti. Pre liberála je jedinou možnosťou odporu voči totalitarizmu pomalá, neustála demokratizácia sociálneho poriadku.

Kto by mohol pochybovať o príťažlivosti tejto idey? No táto myšlienka prehliada jednu nevyhnutnú skutočnosť. Ako jednotlivec nemôžem svoj život chápať tak, ako by rád chápal politický život liberál. Nemôžem svoj život chápať ako experiment. A nemôžem ani pripustiť, že moje záväzky vznikli iba na základe môjho slobodného, zodpovedného konania. Rodím sa do situácie, ktorú som nevytvoril, a od narodenia som zaťažený záväzkami, ktoré nie sú mojím dielom. Mojm základným dlhom voči svetu nie je spravodlivosť, ale *pietas*, zbožnosť v rímskom zmysle, a sám sebou môžem byť skutočne iba vtedy, ak uznám tento fakt. Iba vo vzťahu k svojej danej situácii môžem vytvárať hodnoty a sociálne predstavy, ktoré mi dávajú silu aspoň experimentovať so slobodou.

Každý adekvátny výklad našich predstáv o legítimnosti musí začať uznaním, že zbožnosť predchádza spravodlivosti – aj v našom živote, aj v našom myslení – a že pokiaľ sa neprimkneme k nejakému miestu a k ľuďom a nezačneme oboje považovať za „naše vlastné“, všetky tvrdenia o spravodlivosti a poverčivá predstava o rovnosti nemajú pre nás žiadny význam. No k miestu a k ľuďom sa neprimkujeme z vlastného rozhodnutia – nie je to výsledok nejakých liberálnych úvah o právach človeka ani ho nechápeme v duchu experimentu, takého dôležitého pre socialistický program. Toto primknutie je nám dané samou povahou našej sociálnej existencie. Rodíme sa do rodinných záväzkov, pričom sami seba prežívame ako súčasť väčšieho celku. Neuznať prioritu tejto skúsenosti znamená pripustiť základnú premisu totalitaristického myslenia, totiž, že politická existencia je iba dlhodobým experimentom. Existuje jeden zvláštny názor, stále populárny medzi ľavicovými intelektuálmi na Západe, podľa ktorého sovietsky systém bol „pokazeným socializmom“. Táto myšlienka presne vyjadruje najväčšie politické nebezpečenstvo súčasnosti, ktorým je presvedčenie, že súčasťou politiky je voľba systému ako prostriedku vedúceho k istému cieľu, takže niektorý systém sa môže „pokaziť“, zatiaľ čo iný môže „fungovať správne“. Pravdou je, že socializmus je skutočne pokazený, práve preto, že verí

v možnosť svojho „správneho fungovania“ – práve preto, že chápe politiku ako prostriedok vedúci k istému cieľu. Politika je spôsobom sociálnej existencie a jej základom sú dané záväzky, z ktorých vyrastá naša sociálna identita. Je to politika ako forma združovania, ktorá nie je prostriedkom na dosiahnutie nejakého cieľa, ale ktorá je sama cieľom. Je založená na legitimnosti a legitimosť spočíva v našom pochopení toho, že sme utváraní tým, čo sme zdedili.

Ak preto chceme znovu odhaliť korene politického poriadku, musíme sa usilovať prijať nedobrovoľné záväzky, ktoré určujú našu politickú identitu a ktoré rozhodujú o tom, že Poliakovi nemožno legitímne vládnuť z Moskvy a obyvateľovi Falklandských ostrovov zasa z Buenos Aires.

4. Na tomto mieste treba pripomenúť ďalšie, konkurenčné zovšeobecnenie, ktoré ľavicovo-liberálnemu intelektuálovi dneška preukázalo isté služby v jeho úsilí vymazať minulosť a nájsť základ či politický záväzok, ktorý sa díva iba do prítomnosti a do budúcnosti. Je to idea „ľudu“ ako zdroja legitímneho poriadku. Táto idea sa zvyčajne spája s fantastickou predstavou, že intelektuál má nejakú zvláštnu schopnosť počuť a aj artikulovať „hlas ľudu“. Tento sebaklam, ktorý v nezmenenej podobe pretrval od dôb Francúzskej revolúcie, vyjadruje intelektuálovu túžbu po opätovnom zjednotení sa so sociálnym poriadkom, od ktorého ho tak tragicky izolovalo jeho vlastné myslenie. Túži sa z tejto izolovanosti vyslobodiť. No žiaľ, nedokáže sa zjednotiť so spoločnosťou, ale iba s ďalšími intelektuálnymi abstrakciami – ako napr. „ľud“ – vytvorenými v súlade s neomylnými teoretickými požiadavkami práve na zahalenie neznesiteľnej reality každodenného života. „Ľud“ neexistuje. Aj keby existoval, bol by autoritou odsúdenou na zánik, pretože by nebolo konkrétneho základu, na ktorom by mohol vybudovať svoju legitimosť. Nik nemôže hovoriť v mene ľudu. Nik nemôže hovoriť v mene nikoho. No pravda chce byť vyslovená a raz ju môžu vyjadriť jedny ústa, inokedy iné.

Na rozdiel od „ľudu“ národ nie je abstrakciou. Je určitou historickou skutočnosťou. Konkrétnym a bezprostredným sa stáva v jazyku, zvykoch, v náboženstve a kultúre. Má v sebe zakódovaný legitímny poriadok. Myslím, že to by sme neustále mali mať na pamäti, dokonca aj tí – a takých je väčšina z nás –, ktorí váhajú, či prijať nepokrytý nacionalizmus, aký vzišiel z Viedenského kongresu a ktorý najprv pacifikoval, na neskôr zničil náš kontinent.

5. Iste namietnete, či neexistuje nejaký iný zdroj legitimnosti, ktorý by nevyžadoval podporovať oné posvätné záväzky, ktoré nás zrejme na príliš úzkom základe zaväzujú k príliš mnohému? Nedá sa v rámci demokracie nájsť legitimosť, ktorá by jedného dňa nahradila odvolávanie sa na zbožnosť?

To je závažná otázka. Pri odpovedi na ňu treba povedať dve veci. Po prvé, „demokracia“ je diskutabilný pojem a nik celkom presne nevie, čo znamená alebo ako ju zabezpečiť. Máme azda čakať, pokým sa vyriešia všetky protirečenia sociálnych rozhodnutí, a až potom formulovať naše politické záväzky?

Po druhé, ľudia neoceňovali na demokracii pravidelné kolektívne rozhodovanie – napokon, čo je také obdivuhodné na tom, že nevzdelaná väčšina sa zakaždým rozhodne, aby ju viedla vždy iná strana, k cieľom, ktorým nerozumie o nič lepšie než cieľom predchádzajúcej? Oceňujú však isté politické pozitíva oprávnene spájané

s britskou a americkou demokraciou, ktoré však existovali ešte pred demokraciou a možno ich všade nastoliť aj bez jej pomoci. Ide o tieto pozitíva:

1. Obmedzenie moci: nik nemôže mať neobmedzenú moc, ak sú jeho zámery vystavené porážke vo voľbách.
2. Ústavná vláda.
3. Oprávnenie na základe súhlasu väčšiny.
4. Existencia autonómnych inštitúcií a sloboda združovania, ktorá umožňuje ich vznik.
5. Vláda zákona, t. j. možnosť posúdiť každý čin, aj keď ide o čin oficiálneho predstaviteľa, ba dokonca aj keď ide o čin v mene vládnucej moci.
6. Legitimná opozícia, t. j. právo vytvárať strany a zverejňovať názory protirečiacie vláde; právo uchádzať sa verejne o moc.

Teoretici politiky, samozrejme, všetky tieto veci dobre poznajú a tu niet miesta na ich detailnú analýzu. Bude však dobre zhrnúť ich význam. Týchto šesť znakov vlády neznamena ako celok demokraciu, ale skôr konštitučné obmedzenia. Presnejšie, znamenajú oddelenie štátu (ktorý je centrom legítimnej autority) od tých, čo sú pri moci **vdaka** štátu. Tých, čo majú moc, možno súdiť práve v duchu úradov, ktoré zastávajú. To je nepochybne základnou súčasťou skutočného politického poriadku a aj neoddeliteľnou súčasťou každej úplne rozvinutej legítimnosti. Legítimnosť v modernom štáte môžeme vlastne chápať ako pozostávajúcu z dvoch častí: z koreňa, ktorým je posvätná spriaznenosť vedúca ľudí k tomu, aby sa spojili do jednej politickej entity; a zo stromu vyrastajúceho z tohto koreňa, ktorým je suverénny štát riadený princípmi, ktoré tu zastávam. V tomto štáte sa vládne za podmienok, ktoré moc obmedzujú, a tak, že je zodpovedná voči tým, ktorí by mohli jej výkonom trpieť. Takýto štát je ukážkou skutočného rozkvetu „občianskej spoločnosti“ – otvoreného a dôstojného spoločenského života preniknutého inštinktívnou legalitou. Táto legalita vyrastá z legítimnosti spočívajúcej v koreňoch tohto štátu a je jej vyjadrením. Práve na túto hornú, viditeľnú časť legítimnej **polis** tak deštruktívne vplývajú politické doktríny dneška. No túto deštrukciu neumožňuje ani tak vytlačanie demokracie, ako potláčanie živého zdroja základného pocitu legítimnosti, z ktorého čerpá.

Demokracia môže, pravdaže, podporovať oných šesť politických pozitív, o ktorých tu bola reč. No môže ich aj deštruovať. Všetky totiž závisia na čomsi, čo demokracia nemôže zabezpečiť a k čomu smeruje moja otázka za bodom 2. – ide o autoritu. Čo núti ľudí záväzne prijať výsledky demokratických volieb, existujúci zákon či obmedzenia vyplývajúce z úradu? Skrátka, **vdaka** čomu sa rodí ona „verejná angažovanosť“, ktorá tak nápadne vymizla z vládnych inštitúcií v prevažnej časti modernej Európy? Je to nepochybne **rešpekt** – voči inštitúciám, mechanizmom, voči moci a skutočným privilégiám. Tento rešpekt vyplýva z pocitu, že táto moc, tieto privilégiá a mechanizmy sú odrazom čohosi, čo je skutočne „naše“, čo vyrastá zo sociálnej spolupatričnosti určujúcej našu situáciu. V tom spočíva skutočná autorita – vnímame ju ako autoritu, ktorej súčasťou je rezíduum istej lojálnosti určujúcej **moje** miesto.

6. Čo je teda skutočná legalita? Už som poukázal na rozdiel medzi abstraktným a konkrétnym právom a tvrdil som, že iba konkrétne právo môže skutočne zaplniť

vákuum legitimity, s ktorým sa dnes stretávame. Najlepším príkladom konkrétneho práva je anglická tradícia zvykového práva – práva, ktoré sudcovia formulujú reagujúc na konkrétne problémy, s ktorými sa stretávajú, a v ktorom sa princípy rodia iba pomaly a už pri svojom zrode tvrdo podliehajú skutočnosti. Každý zákon ako výsledok zodpovedného kritického uvažovania založený na precedencoch a autoritách nesie známku historického poriadku; je teda stále citlivý na skutočné ľudské konflikty a predstavuje úprimný pokus o ich vyriešenie – nechce teda diktovať nejaké rozumovo uspokojivé riešenie, ktoré by bolo pre obe strany možno neprijateľné. Tento druh práva vyjadruje skutočný zdroj právnej autority, ktorým je presvedčenie žalujúceho, že spravodlivosti bude učinené zadosť – nie abstraktne, ale v jeho konkrétnom prípade – s prihliadnutím na jeho konkrétne okolnosti, ktoré sú azda dokonca výlučne jeho. Aby konkrétne právo mohlo v akejkolvek podobe existovať, musí tu byť sudcovská nezávislosť. Akonáhle existuje sudcovská nezávislosť, je tu všetko, v čo človek rozumne dúfal pod heslom „práv človeka“. Je tu totiž istota, že spravodlivosti bude učinené zadosť, nech by sa ju akákoľvek moc pokúšala zničiť.

Existujú dve základné hrozby pre konkrétne právo. Jednou je zrušenie sudcovskej nezávislosti. To uskutočnila komunistická strana v záujme „abstraktnej“ spravodlivosti – „rovnosti“ v odmeňovaní –, ktorá sa nevyhnutne musí dostať do konfliktu s konkrétnymi podmienkami ľudskej existencie. Druhou hrozbou je rozšírenie zákonného práva – práva založeného na dekrétach, ktoré sa neustále mení a obnovuje v závislosti od nezrelých predstáv politikov a ich poradcov. Každé takéto právo je chybné už v zásade: komunistická strana zakladala celý svoj nárok na legalitu na tvorení takýchto zákonov, pričom odstránila jediný nástroj – sudcovskú nezávislosť –, ktorý z nich mohol namiesto vojenských rozkazov urobiť ozajstné zákony.

Liberalizmus vždy vysoko hodnotil význam legality. No liberálna legalita je abstraktnou legalitou, ktorej záujmom je presadiť čisto filozofickú ideu „ľudských práv“. Akú hodnotu majú ľudské práva bez súdnického mechanizmu, ktorý ich udržuje v platnosti? A mimochodom, ak vložíme svoju dôveru do takejto klamnej abstrakcie, neposkytujeme tým svojmu nepriateľovi ďalší dobrý dôvod, aby neuznal našu legitimitu? Nemôže teraz povedať, že dodržiava ľudské práva – ibaže iné? (Napríklad právo na prácu či právo mať podiel na vlastníctve výrobných prostriedkov). Ak sa obzrieme späť k Francúzskej revolúcii, vidíme, ako ľahko sa učenie o „ľudských právach“ môže stať nástrojom tej najstrašnejšej tyranie. Stačí urobiť to, čo urobili jakobíni – zrušiť súdnictvo, nahradiť ho „ľudovými súdmi“. Potom už v mene Práv Človeka možno urobiť čokoľvek a komukoľvek.

Ako odpoveď na liberalizmus sa preto treba usilovať o obnovu konkrétnych podmienok v súdnictve. No konkrétne právo, ktoré tu obhajujem, je veľmi odlišné od toho, s čím by súhlasil socialista či liberál. Sú v ňom zachované nerovnosti, udeľuje privilégia, ospravedlňuje moc. V tom je však jeho sila. Pretože nerovnosti tu budú vždy; a vždy tu budú aj privilégia a moc. Sú totiž charakteristickými znakmi každého skutočného politického poriadku. A keďže existujú nerovnosti, privilégia i moc, je správne, aby existovali spolu s právom, ktoré ich môže ospravedlniť. Inak by existovali neoprávnene a aj nekontrolovane.

Z anglického originálu *How to be a Non-Liberal, Anti-Socialist Conservative* preložila Ľubica Hábová.